

DADAISMUS

Pavel Trtílek, 3. prosince 2015

- **1. světová válka:** futuristé ji vnímali jako nutné východisko z banální doby...
- herci odvedeni do armády
- divadlo šlo k populární zábavě (bulvár)
- dadaismus i surrealismus – jen okrajová hnutí

ALFRED JARRY

(1873 – 1907)

- zakladatel **patafyziky** (řád velkého panděra):
„umělecké hnutí bojující proti hlouposti satirou, ironií, výsměchem“

Jarryho požadavky na proměnu divadla:

- herecký výraz má spočívat v **pohybu těla**
 - výraz těla namísto „realistického“ výrazu tváře
- **gesto** = projev emoce (herec jako loutka)
- upřednostňoval **masky**: vyjadřují trvalý charakter postavy, nikoli emoce
- uniformní pozadí
- **rekvizity** jen ty nezbytné (okenní rám, nápisy)
- bez opony

Drama:

- ***Král Ubu aneb Poláci*** (1895; prem. 10. 12. 1896 v Théâtre de l'Œuvre; tiskem 1922)
 - napsáno jako loutková hra
 - parodie konvenčního divadla
- ***Ubu spoutaný***
- ***Ubu na homoli***
- ***Ubu paroháčem***

Próza:

- ***Mesalina***
- ***Nadsamec***
- ***Skutky a názory doktora Faustrolla, patafyzika***

Firmin Gémier
(první představitel
Otce Ubu)

Claude Terasse
(autor hudby)

Genre
UBU ROI, d'Alfred JARRY

créé à "l'Œuvre" passe le 17 Février (Retenir ses Places)

Musique d'Orchestre de Claude TERRASSE, dirigée par M. CADOU

Mise en Scène de M. VERMEIL (Ex-Directeur de la Scène à la "Chauve-Souris")

Ubu Roi sera interprété par M. René Fauchois — La Mère Ubu par Mlle Pierly

plakát světové
premiéry **Krále Ubu**
(Théâtre de l'Œuvre)

Jarryho dřevoryt
zpodobňující jeho
představu Otce Ubu

Véritable Portrait de Monsieur Ubu.

➤ stránky kolegia patafyziky (francouzsky):

<http://www.college-de-pataphysique.org/>

➤ stránky o historii kolegia patafyziky
(francouzsky):

http://www.fatrazie.com/Grandes_dates_CP.html

GUILLAUME APOLLINAIRE

(1880 – 1918)

- mluvčí kubismu (snaha o obrodu poezie)
- 1912 založil časopis: Soirées de Paris (tribuna fr. modernismu)

Tvorba:

- ***Prsy Tiresiovy*** (1903, prem. 1917)
 - programové dílo divadelní avantgardy
 - podtitul: „surrealistické drama“ (antirealismus)
 - předmluva (manifest – předzvěst Artaudovy proměny divadla)
- ***Barva času*** (jeho 2. drama)
- ***O novém umění*** (teoretický spis s ukázkami soudobé umělecké tvorby)

La cravate et la montre

LA CRAVATE
DOU
LOU
REUSE
QUE TU
PORTES
ET QUI T'
ORNE O CI
VILISÉ
OUI TU VEUX
LA BIEN
SI RESPI
RER

COMME L'ON
S'AMUSE
BI
EN

les heures

la
beau
Mon
corur

le bel
inconnu

les Muses
aux portes de
ton corps

l'infini
redressé
par un fou
de philosophe

semaine

Tircis

de
la
les yeux vie
pas
se
l'enfant la
dou
leur
Agla de
mou
rie

Kravata a hodinky
(kaligram)

DADAISMUS

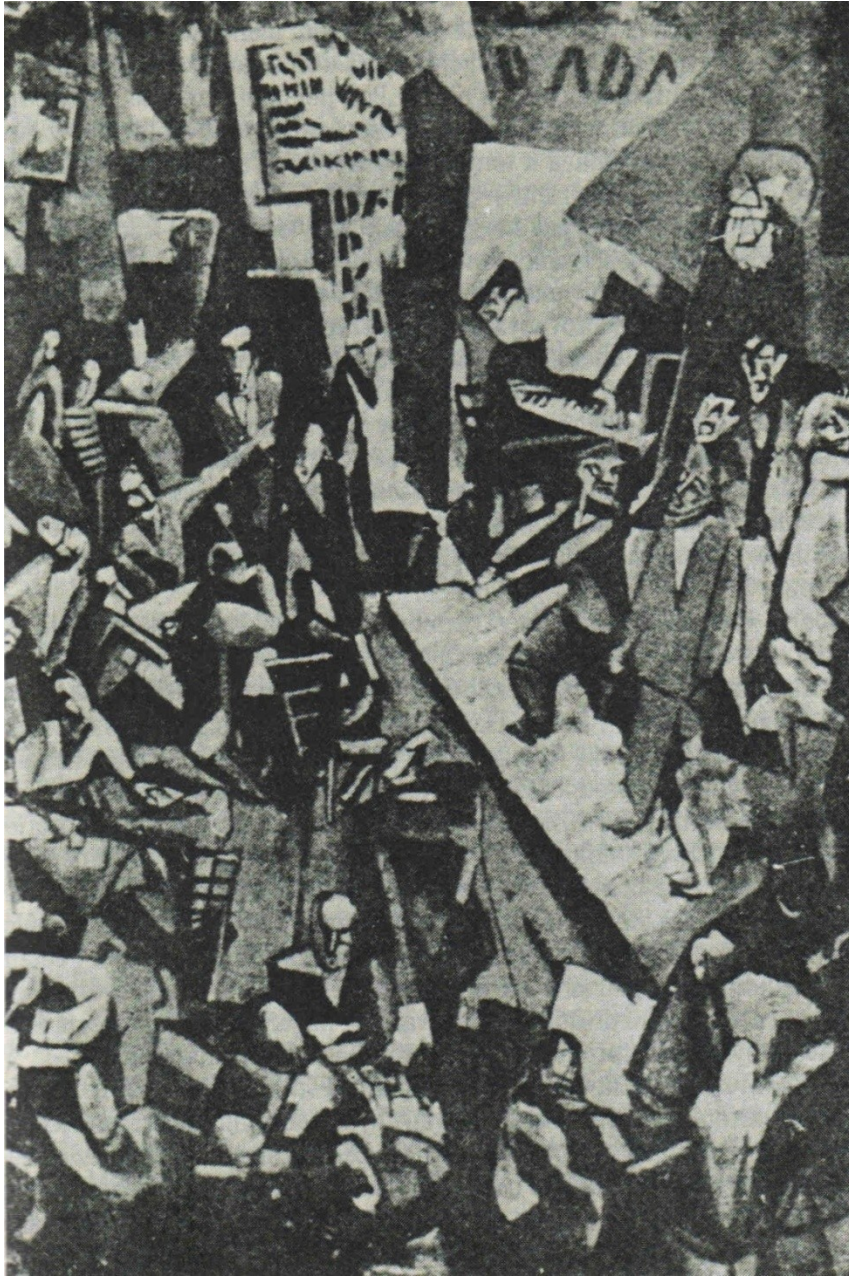
- negace, popření minulosti, rozbíjení tradičních hodnot
- revolta proti dosavadním tendencím v umění (anti-umění)
- odpor k válce, skepse ke světu, jenž „zešílel“
- snaha nahradit logiku a rozum nesouladem, chaosem, bláznovstvím
- „útok hravostí“

CABARET VOLTAIRE

- 6. 2. 1916 – zformovala se zde umělecká skupina DADA
- první setkání zde proběhlo už 5. 2. 1916
- princip kabaretu
- u zrodu stáli: Hugo Ball, Emmy Hennings, Hans Arp, Tristan Tzara, Francis Picabia, Marcel Janco, Georges Janco...
- provozování dada-kabaretů: 6 měsíců

Marcel Janco:
Cabaret Voltaire (1916)

Cabaret Voltaire 2008

HUGO BALL

(1886 – 1927)

- první duchovní vůdce hnutí dada
- 1914: projekt expresionistické divadelní scény (s Kandinským)
- 1915: emigrace (spolu s Emmy Hennings)
- *Karavana* (1. dada báseň)

Hugo Ball
(Kabaret Voltaire, 1916)

KARAWANE

jolifanto bambla ô falli bambla

grossiga m'pfa habla horem

égiga goramen

higo bloiko russula huju

hollaka hollala

anlogo bung

blago bung

blago bung

bossso fataka

ü üü ü

schampa wulla wussa ólobo

hej tatta gôrem

eschige zunbada

wulubu ssubudu uluw ssubudu

tumba ba- umf

kusagauma

ba - umf

(1917)
Hugo Ball
53

Ballova báseň
Karavana z 1. čísla
revue DADA (1917)

D A D A I

RECUEIL LITTÉRAIRE ET ARTISTIQUE

JUILLET 1917

revue DADA: 1. číslo
(červenec 1917, Curych)
titulní strana

H. ARP:
BRODERIE

revue DADA: 1. číslo
(červenec 1917)
výtvarné dílo
Výšivka
(Hans Arp)

beaucoup beaucoup mange, vraiment, oo blanc cacadou..

PAYS VOIR BLANC

à maya chrusecz

les ors des 10 heures ont brisé la mort
brûlé la fenêtre en argile et or
séparer le bon de l'eau dans des carrés de cuir
et le poisson alerte fixé avec une épingle

cuire des yeux d'or d'insecte
je suis la mauvaise vibration de la chaleur
dans les battements du cœur strié

les os sont aussi des cuillères pour ton âme
mais nous voulons reconstruire
vert sonore sous porcelaine
dort dans le crâne

et poursuis les petits hommes dans leur voyelle
coupe - les par le train le long de la sonnerie
et poursuis les petits hommes dans leur voyelle
le petit feu dans le calice
et poursuis les petits hommes dans leur voyelle
poursuis les petits les petits hommes dans leur voyelle

SAUT BLANC CRISTAL

à marcel janco

sur un clou
machine à coudre décomposée en hauteur
déranger les morceaux du noir
voir jaune couler
ton cœur est un œil dans la boîte de caoutchouc
coller à un collier d'yeux
coller des timbres postes sur tes yeux

partir chevaux norvège serrer
bijoux vers tourner sèche
veux-tu? pleure?
lèche le chemin qui monte vers la voix

revue DADA: 1. číslo
(červenec 1917)
ukázka textu

DADAPHONE

écrite à :

TRISTAN TZARA

12, Avenue Charles Floquet

Administration : AU SANS PAREIL, 37, Avenue Kléber

N° 7

PRIX :
1 FR. 50

PARIS
MARS 1920

DAME !

LA CHAIR
QUI A TAPP
BU
EST UN ŒUF
NAPOLITAIN

FRANCIS PICABIA

revue DADA:
poslední 7. číslo
(březen 1920, Paříž)
titulní strana

Všech 7 čísel časopisu DADA (editor Tristan Tzara) z let 1917 – 1921 si lze prohlédnout v elektronické podobě na:

<http://sdrc.lib.uiowa.edu/dada/dada/index.htm>

- pohrdali vším, co bylo dřív (naturalismus, expresionismus, futurismus...)
- odmítnutí nápodoby skutečnosti
- gesta negace, vzpoury, skandály
- hudba: „rámus“
- výtvarné umění: montáž, koláž, náhoda
- jeviště: prostor pro „happening“ (sebeprezentace), improvizace
- 1917 – vůdčí osobností se stal Tzara:
 - „Neexistují žádné zákony, vše je nám dovoleno, každý prostředek je nám vhod.“
 - „Praví dadaisté jsou proti dada.“

- dadaismus – abstraktní umění
- Tzarovy **dada manifesty** 1918 – 1920 (např. *Manifest o lásce slabé a lásce hořké* – popis dadaistické metody)
- pod hlavičkou revue DADA proběhlo 6 programových večerů „**dada soirée**“
- šlo o kabaretní výstupy blížící se happeningu
- spontánní publikum, spoluúčast

DADAISMUS V PAŘÍŽI

- 10. 3. 1919 – **Francis Picabia** – návrat do Paříže, popularizace dada
 - *Myšlenky bez jazyka*, in nově založený časopis „391“
- 17. 1. 1920 – **Tristan Tzara** – příjezd do Paříže (časopis *Littérature*, bulletin Dada)
 - pověstný Tzara byl pro Paříž trochu zklamáním
- 23. 1. 1920 – **1. pařížský dada večer**
- 15. 2. 1920 – „**návštěva Chaplina**“ v Salónu nezávislých: 38 aktérů četlo 7 dada manifestů (dada mystifikace)
- 7. 2. 1920 – dada večer v Puteaux (neúspěch)

Tzara v Paříži

- 19. 2. 1920 – dada večer v Saint-Antoine (neúspěch)
- 27. 3. 1920 – dada večer v **divadle Odéon**:
 - aplikace dada na hudbu a divadlo
 - *Tanec kudrnaté cikorky* (Ribemont-Dessaignes)
 - *První nebeské dobrodružství pana Antipyrina* (Tzara)
- hnutí se štěpí na 2 skupiny – **Tzara versus Breton**
- komornější dada večery (café Certa)
- 26. 5. 1920 – **Dada festival** (provokace luxusem):
 - *Pupek se špatnou pověstí* (Ribemont-Dessaignes)
 - *Vazelínová symfonie* (Tzara)
- pařížské dada období dosahuje vrcholu...
- 1922 – příprava tzv. **Pařížského kongresu** (Breton)

Francis Picabia:
Kakodylické oko
(1921, Centre Pompidou)

- 1923 – poslední dada večer –
Večer vousatého srdce:
 - *Vousaté srdce* (Tzara)
 - po velké rvačce **končí éra dada**
- menší dada akce v kabaretech:
nejvíce proslul kabaret **Vůl na střeše** (od 1921) – tzv. „dadaistický kabaret“
- většina dadaistů se připojila k nově vznikajícímu **surrealismu** (Breton)

kabaret Vůl na střeše (1921)

kabaret Vůl na střeše (1921)

kabaret Vůl na střeše (1921)

MARCEL DUCHAMP

(1887 – 1968)

L.H.O.O.Q.

Marcel Duchamp:
Mona Lisa

Marcel Duchamp:

Fontána

(podepsáno
pseudonymem

R. Mutt)

HANS ARP

(1886 – 1966)

Hans Arp (skulptura)

Hans Arp:
portrét
Tristana Tzary

TRISTAN TZARA

(1896 – 1963)

- *Admirál hledá byt k pronajmutí* (dialog fr.-angl.-něm.)
- *Rozhovor kočího se skřivanem* (dialog fr.-něm.)
- *První nebeské dobrodružství pana Antipyrina* (sbírka básní)
- *Plynové srdce* (hra)

- 1946 – 2 přednášky v Praze:
 - 1) **Dialektika poezie**
 - 2) **Surrealismus a doba poválečná**

Marcel Janco: portrét
Tristana Tzary

Arp, Tzara, Richter
(Kabaret Voltaire, 1916)

Tzara v Paříži

4000-

tristan tzara
vingt-cinq poèmes

h arp
dix gravures sur
bois

collection dada
zurich

Tristan Tzara:
Dvacet pět básní
(titulní list)

MARCEL JANCO

(1895 – 1984)

Marcel Janco:
Bílá v bílé

Marcel Janco: *Kompozice dada*

Marcel Janco:
Café - koncert

ANDRÉ BRETON

(1896 – 1966)

- 1921: návštěva Freuda ve Vídni
- 1924: *Manifest surrealismu* („čistý psychický automatismus“)
- revue **La Révolution surréaliste** (1924 – 1929)

LOUIS ARAGON

(1897 – 1982)

GEORGES RIBEMONT-DESSAIGNES

(1884 – 1974)

Tvorba:

- *Němý kanár*
- *Čínský císař*
- *Peruánský kat*
- *Faust*

EMMY HENNINGS

(1885 – 1948)

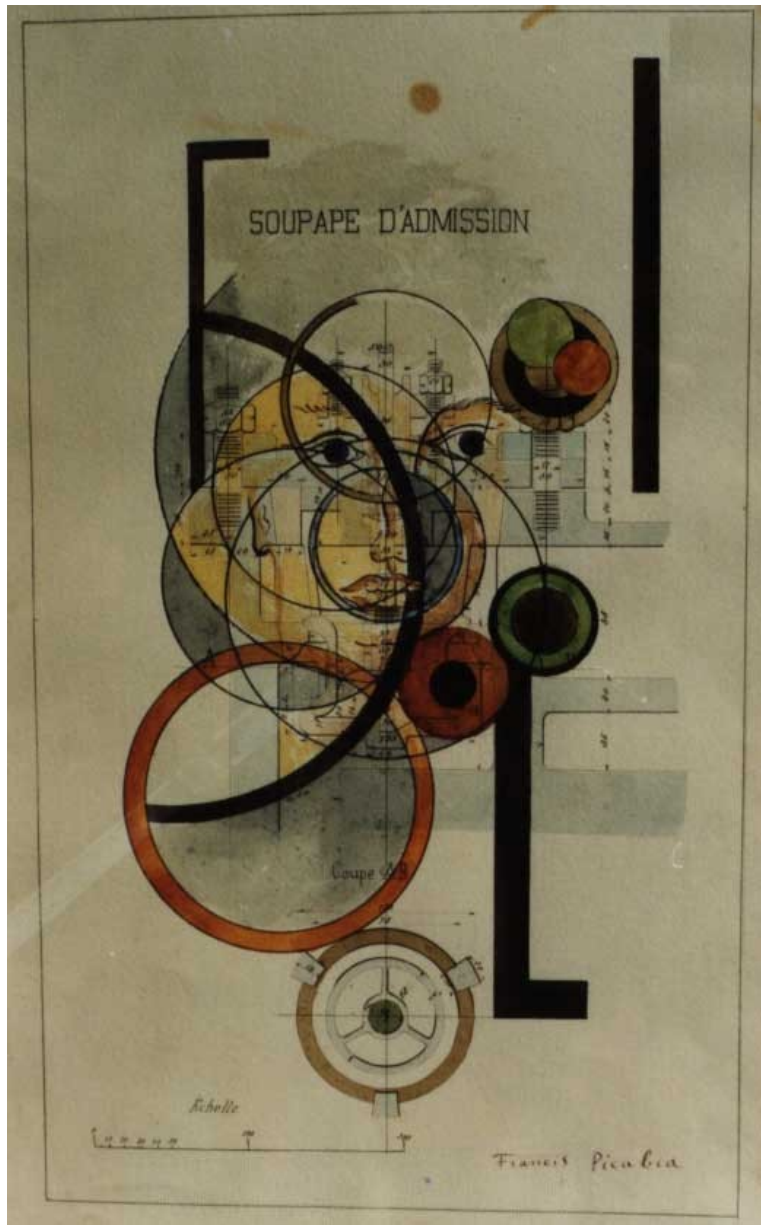
FRANCIS PICABIA

(1879 – 1953)

Francis Picabia:
Héra

Francis Picabia:
plakát

PAUL ÉLUARD

(1895 – 1952)

Nejkratší dada-hra:
Veřejná odpovědnost:

Opona se zvedne.

1. **muž:** Pošta je na druhé straně ulice.

2. **muž:** A co je mi po tom?

Opona klesne.

DALŠÍ VÝZNAMNÍ PŘEDSTAVITELÉ DADA:

- **Yvan Goll**
- **Eric Satie**
- **Richard Hülsenbeck (Huelsenbeck)**
- **Philippe Soupault**
atd...

webové stránky věnované dadaismu:

<http://sdr.lib.uiowa.edu/dada/dadaists/index.html>